

Frans Meijers, *Wybieram czy jestem wybieranym?*, Naukowe Seminarium Poradownicze, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław, 12 kwietnia 2012 roku

Od 2008 roku w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu organizowane są Naukowe Seminarium Poradownicze¹, których opiekunem naukowym jest prof. Bożena Wojtasik. To właśnie ona, otwierając pierwszą edycję seminarium, przedstawiła nie tylko jego cele, ale także omówiła stan badań nad poradnictwem kariery w Polsce. Wśród osób, które potem prezentowały rezultaty swojej naukowej pracy, była między innymi prof. Alicja Kargulowa, która przywołując pracę zbiorową *Poradownictwo – kontynuacja dyskursu* wskazała, jak współcześnie pojawia się wiele nieznanych dotąd obszarów poradniczej praktyki i poradniczej refleksji. Przykłady różnych metodologicznych rozwiązań (badania w działaniu, antropologiczne badania zaangażowane) przybliżyła prof. Bogusława Gołębiak. Profesor Mirosława Nowak-Dziemianowicz zwróciła uwagę na to, jakie możliwości otwiera poradownictwom sięganie do jednostkowych losów, do różnych biograficznych doświadczeń. Uczestnikami Naukowych Seminarium Poradowniczych byli również badacze zagraniczni. Profesor Spyros Kriwas z Uniwersytetu w Patras (Grecja) omówił podstawowe założenia konstruktywizmu i konstrukcjonizmu obecne w tym, co nazywamy interwencją związaną z poradnictwem kariery. Oprócz interesującego wykładu profesor poprowadził również warsztat zatytułowany „Strategie poradnictwa kariery zorientowanego na rozwiązanie problemu”. Wykład i dyskusję na temat „Nowe trendy w poradnictwie kariery. Teoria – badania – praktyka” prowadził profesor Bernd-Joachim Ertelt z Uniwersytetu w Mannheim i Heidelbergu (Niemcy). To zaledwie kilka przykładów, które ilustrują bogatą tematykę poruszaną w ramach już trzeciej edycji Naukowego Seminarium Poradowniczego.

Problematyka podejmowana przez uczestników seminarium wskazuje możliwości, ograniczenia oraz bariery, z którymi spotykali się badacze praktyki poradnictwa, przywiązani do poszukiwania epistemologicznej pewności. W wielu dyskusjach obok prezentacji osiągnięć badawczych ukazano trudności metodologiczne oraz pułapki, jakie niesie ze sobą przyjęta, przez wielu badaczy, zgoda na epistemologiczną niepewność. Uczestnicy seminarium często poznają zmagania tych, którzy

¹ Logo Seminarium graficznie opracował Mirosław Antoniewicz i Andrzej Chmiel.

praktykę poradnictwa tworzą, oraz tych, którzy tę praktykę poddają diagnozie, ocenie i refleksji.

W tym tekście nieco szerzej przedstawię spotkanie, które odbyło się 12 kwietnia 2012 roku z profesorem Frans Meijersem z Haagse Hogeschool (Holandia). Profesor jest założycielem i dyrektorem Meijers Research & Advice, zaś w pracy badawczej skupia się nad praktyką poradniczą usytuowaną pomiędzy edukacją, pracą i życiem jednostki. Ponadto, jak sam podkreśla, wykonał wiele różnorodnych i uznanych za ważne w Holandii ekspertyz, prowadząc badania i wdrażając różnorodne projekty w instytucjach i organizacjach edukacyjnych, powiązanych z rynkiem pracy, oraz instytucjach współpracujących z holenderskim rządem i częściowo będących pod jego nadzorem. Uczestnicy Naukowego Seminarium Poradniczego mogli wysłuchać wykładu na temat „Wybieram czy jestem wybieranym?”. Autor przyjął, iż współczesny system edukacji opiera się na dwóch niewłaściwych/nieadekwatnych, z punktu widzenia poradnictwa kariery, założeniach. Pierwszym jest przyjęcie *teorii przed praktyką*, drugim to, że *pojedyncze przypadki, czyli to, co proste, sytuuje się przed tym, co ma charakter bardziej złożony*. W efekcie takich założeń pojawia się wiele negatywnych konsekwencji:

- ▶ Edukacja nie przygotowuje do niestabilnej rzeczywistości.
- ▶ Edukując nie stawiamy uczniom pytań na temat ich biografii.
- ▶ Uczniów pozbawia się jasnych, jednoznacznych perspektyw.
- ▶ W rezultacie dokonywanie wyborów jest tym samym, co bycie wybranym (młodzi ludzie podobnie jak rodzice wyborów dokonują „na ślepo”).

Te negatywne konsekwencje są bezpośrednio związane z niewłaściwymi warunkami uczenia się, jakie tworzą szkoła, rodzice i nauczyciele. Profesor, wyjaśniając tę kwestię, przywołał metaforę samochodu, który jest wyposażony w odpowiednie paliwo, specyficzne, profesjonalne dodatkowe wyposażenie. Samochód ten jest prowadzony przez osoby dorosłe, podczas gdy uczniowie (którzy mają decydować o kierunku i celu jazdy) siedzą na tylnych siedzeniach. W wieku 19 lat młodzi ludzie są wysadzani z tego samochodu i pozostawiani sami sobie. Tymczasem system edukacji nie uczył ich racjonalnych wyborów. Ta sytuacja utrudnia uczniom zawodowe identyfikowanie siebie oraz nabywanie własnej zawodowej tożsamości, zwłaszcza że współczesny rynek pracy jest niezwykle zmienny.

Profesor Frans Meijers stoi na stanowisku, iż współcześnie nie jest możliwe dokonywanie racjonalnych wyborów związanych z drogą edukacyjno-zawodową, a przemawiają za tym następujące argumenty:

- ▶ Brak koncepcji samego siebie.
- ▶ Redukcja zawodów (w 1976 r. 5500 zawodów i 2000 funkcji/stanowisk; w 2003 r. 1073 zawodów i pojawienie się 23 000 funkcji/stanowisk).
- ▶ Zanikają możliwe do jednoznacznej identyfikacji zawodowe stanowiska/pozycje, podobnie jak drogi do nich prowadzące.

Uzasadniając powyższe opinie wskazał czynniki, które występują w procesie podejmowania decyzji, a układają się odwrotnie, niż oczekiwaliby doradca, najczęściej przekazujący obiektywne informacje. Są to w kolejności:

- ▶ Doświadczenia:
 - ◆ doświadczane osobiście,
 - ◆ doświadczane poprzez bliskie osoby (np. rodziców).
- ▶ Różne przypadkowe wiadomości (plotki, doniesienia prasowe).
- ▶ Medialny szum/zgiełk (np. kreowane poprzez bohaterów popularnych seriali, mody na określone zawody czy kierunek studiów).
- ▶ Obiektywne informacje.

Autor postrzega wybory drogi edukacyjno-zawodowej, wybór kariery, podobnie jak wybór partnera życiowego (męża lub żony). Na ten wybór składa się to, co w karierze, w naszych opiniach, postrzegamy jako atrakcyjne. Istotne znaczenie ma to, co nas zachwyca, gdy myślimy o naszej przyszłej drodze edukacyjno-zawodowej, to, co postrzegamy jako ważne z punktu widzenia naszych biograficznych doświadczeń i doświadczeń osób dla nas bliskich i ważnych. Profesor Meijers zwrócił uwagę, że konwencjonalny system edukacji i poradnictwa zawodowego nie wyposaża młodych ludzi w kluczowe, niezbędne kompetencje, które są potrzebne, by móc dokonywać przemyślanych wyborów. Uważa, iż brak przestrzeni dla prowadzenia prawdziwego dialogu z uczniami jest głównym tego powodem. Stoi na stanowisku, iż ten prawdziwy dialog może stać się szansą dla stworzenia „silnego/sprzyjającego środowiska uczenia się kariery” (*a strong career-learning environment*), które dzisiaj jest ubogie, a przeważnie wręcz nieobecne.

Dla uczestników Naukowego Seminarium Poradowniczego (studentów, badaczy, doradców) podstawą ważnej dyskusji stały się konkluzje kończące wykład Profesora Fransa Meijersa, oparte na badaniach funkcjonowania mózgu człowieka:

- ◆ możliwości poznawcze młodego człowieka nie są w pełni rozwinięte;
- ◆ wybór zawodu nie musi być odłożony w czasie, uczniowie powinni jednak ćwiczyć podejmowanie wyborów, by rozwijać umiejętność podejmowania decyzji zawodowych;
- ◆ nie należy pytać uczniów „dlaczego?” podejmują pewne decyzje, lecz pytać ich o ich aktualne doświadczenia;
- ◆ uczniom należy dostarczać informacje oparte na aktualnych i ważnych dla nich pytaniach, zgodne z ich prawdziwymi doświadczeniami;
- ◆ należy pamiętać, że emocje pojawiają się szybciej niż myśli, w związku z czym wyrażanie i dzielenie się uczuciami jest niezwykle istotne (zarówno poprzez wewnętrzny dialog z samym sobą, jak i dialog zewnętrzny z drugim człowiekiem);

- ◆ należy stworzyć „przestrzeń” dla intuicji, ale pamiętać o tym, że intuicja sprawdza się wtedy, gdy poprzez aktualne doświadczenia i uwzględnianie jej w naszych działaniach pozwolimy jej „dojść do głosu”;
- ◆ należy pamiętać, że jedni podejmują decyzje racjonalnie, inni robią to intuicyjnie.

Wykład profesora Fransa Meijersa był przyczynkiem do otwarcia ważnej przestrzeni dla wymiany holenderskich i polskich doświadczeń oraz refleksji obecnych w praktyce poradniczej i w badaniach nad tą praktyką. Doświadczenia te i refleksje kształtowane są w dwóch różniących się od siebie kulturach, w związku z czym zauważalna jest potrzeba swoistej „delikatności” i otwartości na odmienne sposoby i perspektywy postrzegania pewnych zjawisk. Tym, co wydaje się znamienne, jest swoista zgoda na to, iż „prawdziwe” poradnictwo kariery odbywa się wówczas, gdy oparte jest na „prawdziwym” dialogu z uczniem, nie zaś na „mówieniu *do* ucznia lub *o* uczniu”. Bez wątpienia jest to dla badaczy poradniczej praktyki i poradniczej refleksji ważny obszar do dalszych poszukiwań tego, co wspólne i tego, co odrębne.

Elżbieta Siarkiewicz